

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság**

részközbenső ítélete

Az ügy száma: Gfv.VI.30.108/2021/5.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Attila a tanács elnöke

Dr. Cseh Attila előadó bíró

Dr. Simonné dr. Gombos Katalin bíró

A felperes: ...

A felperes képviselője: dr. Ravasz László ügyvéd

Az alperes: ...

Az alperes képviselője: Burai-Kovács, Perlaki, Stanka, Szikla Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Stanka István ügyvéd)

A per tárgya: szerződés érvénytelensége és egyéb

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Pécsi Törvényszék 1.Pf.20.416/2020/7. közbenső részítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Siklósi Járásbíróság 3.P.20.158/2020/14. közbenső részítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős közbenső részítéletet részközbenső ítéletnek tekintve hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 20.000 (húszezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Megállapítja, hogy az alperes 349.256 (háromszáznegyvenkilencezer-kétszázötvenhat) forint szükségtelenül lerótt felülvizsgálati eljárási illeték visszatérítését kérheti az adóhatóságtól.

A részközbenső ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felperes 2008. március 25-én személygépjármű vételárának finanszírozása céljából kötött devizaalapú kölcsönszerződést (a továbbiakban: szerződés) az alperes jogelődjével, a C... C... Zrt.-vel. A 120 hónap futamidőre nyújtott kölcsön összege 3.493.800 forint, devizaneme svájci frank (CHF), a havi törlesztőrészlet 44.087 forint, a teljes hiteldíjmutató (THM) 10,04% volt. Ugyanezen a napon a kölcsönszerződés biztosítékként a felek között vételi jogot alapító szerződés, míg az alperes jogelődje és V.... I.... kezes között készfizető kezességi szerződés jött létre.

[2] A felperes a szerződés V. pontjában aláírásával igazoltan tudomásul vette, hogy a szerződés hatálybalépésekor érvényes „Kölcsön Személy- és Kishaszon-gépjárművek – Általános Szerződési Feltételek” (a továbbiakban: ÁSZF) a kölcsönszerződés elválaszthatatlan, 3. számú mellékletét képezi, annak tartalmát megismerte, a hitelező az ÁSZF III., XI. és XIII. fejezeteiben foglalt rendelkezésekre felhívta a figyelmét, a tájékoztatást megértette, és elfogadta, a szerződés által nem szabályozott kérdésekben az ÁSZF és a Hitelező Üzletszabályzatának rendelkezései az irányadók.

[3] A VI. pont szerint az adós tudomásul vette, hogy a finanszírozás devizaneme szerinti referencia-kamatláb változásának, valamint devizaalapú szerződések esetén az árfolyam

változásának a kockázatát viselni köteles, amelynek eredményeként a törlesztőrészek az ÁSZF 20-22. pontja szerint módosulhatnak.

[4] A VIII. pontban az adós kijelentette, hogy a kölcsönszerződést, annak valamennyi mellékletét a 2. számú melléklet kivételével elolvasta, megértette, alkalmazásukat elfogadta, azokból egy-egy példányt átvett.

[5] Az ÁSZF III.12. pontja értelmében az adós a fizetési kötelezettségét magyar forintban köteles teljesíteni, a hitelező az adós kötelezettségeit a kölcsönszerződés III. pontjában meghatározott devizanemben (CHF) tartja nyilván. Az adós fizetési kötelezettségét a kölcsönszerződés 2. számú mellékletét képező fizetési ütemterv tartalmazza, a hitelező azonban jogosult az adós fizetési kötelezettségeit módosítani az ÁSZF 21-22. pontja szerint.

[6] Az ÁSZF III.13. pontja szerint a fizetési ütemezés tartalmazza a kölcsönszerződés devizanemét, a megfelelő devizanemben meghatározott törlesztőrészeket, azok tőke-és kamatmegoszlását és naptári dátum szerinti esedékességét, a szerződés alapárfolyamát (a CIB Bank Zrt.-nek a kölcsön folyósításának napjára érvényes deviza vételi árfolyamát), a 14. pont szerinti referencia-kamatlábát és annak a kölcsön folyósításakor érvényes értékét. Ugyanezen pont tartalmazta a havi törlesztőrészlet kiszámításának képletét.

[7] Az ÁSZF III.14. pontja a referencia-kamatláb változásának jogát és meghatározásának módját rögzítette.

[8] Az ÁSZF III.21.d) pontja szerint:

„Fix részletes konstrukció esetén a számlázás devizanemében kifejezett havi törlesztőrészek összege – a mindenkor utolsó törlesztőrészlet kivételével – a futamidő alatt változatlan (kivéve, ha az előző havi számla után elszámolt kamat és tőke korrekciós tételek összege meghaladja a fix havi törlesztő részlet összegét), függetlenül a kölcsönszerződés devizanemétől. Erre való tekintettel a hitelező jogosult a fizetési kötelezettségek jelen pont a), b) és c) alpontjai, illetve a jelen ÁSZF 22. pontja szerinti módosításának hatását a mindenkor utolsó havi törlesztőrészletben, illetve a futamidő hosszában érvényesíteni a következő módon. Amennyiben a jelen pontban foglaltak alapján meghatározott fizetési kötelezettség nő/csökken, a kölcsönszerződés futamideje is egy hónappal nő/csökken. Amennyiben a jelen pontban foglaltak alapján meghatározott fizetési kötelezettség oly mértékben nő/csökken, hogy a növekedés/csökkenés mértéke eléri az utolsó előtti havi törlesztőrészlet, vagy annak többszörösének összegét, a kölcsönszerződés futamideje újabb hónappal, illetve hónapokkal nő/csökken. Amennyiben jelen pontban foglaltak alapján meghatározott fizetési kötelezettség nő/csökken, a kölcsönszerződés utolsó havi törlesztő részlete is nő/csökken. A futamidő módosulásáról a hitelező az adóst kérelemre bármikor, egyébként pedig évente legalább egy alkalommal írásban tájékoztatja. (...) Rendkívüli árfolyamesemény vagy kamatváltozás bekövetkezte esetén a hitelező jogosult a még meg nem fizetett havi törlesztőrészeket egyoldalúan megváltoztatni. Rendkívüli árfolyameseménynek minősül az árfolyam szélsőséges mértékű (10%-ot meghaladó) növekedése a kölcsönszerződés alapárfolyamához képest, vagy egyéb, a Magyar Nemzeti Bank által fogantatosított rendkívüli intézkedés (pl. intervenciós sáv eltolás, egyéb pénzüpi szabályok rendkívüli, illetve nagymértékű megváltoztatása), amely a forint árfolyamát szélsőségesen befolyásolja.”

[9] Az ÁSZF III.22. pontja kimondta, hogy a törlesztőrészletek forintban kifejezett összege a mindenkori esedékességkor a C... B.... Zrt. deviza eladási árfolyamán kerül meghatározásra.

[10] A felperes a kölcsönszerződés megkötésekor már rendelkezett egy gépjárműre és egy ingatlanra felvett, ugyancsak devizaalapú kölcsönrel. A perbeli szerződés megkötésekor külön kockázatfeltáró nyilatkozatot nem kapott, ilyet nem írt alá. Az autókereskedésben azt a tájékoztatást kapta, ha ingadozik a CHF árfolyama, a futamidő meghosszabbodik.

[11] Az alperes 2015. április 23. napján teljesítette a 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 tv.) által előírt elszámolási kötelezettségét 2015. február 1-jei fordulónappal. Ennek eredményeként 2.958,98 CHF tisztességtelenül felszámított összeget állapított meg, mellyel korrigálta a felperes tartozásának összegét. Az elszámolást követően a felperes tartozása a nyilvántartás devizanemében 17.680,59 CHF volt.

[12] A felperes fizetési késedelmére hivatkozással az alperes 2016. május 25-én kelt levelében a szerződést azonnali hatállyal felmondta. A felmondás szerint a szerződésből eredő, ki nem egyenlített tartozás 587.218 forint, a kölcsönszerződés azonnali hatályú felmondásával egyösszegben esedékessé vált tartozás 5.138.529 forint volt.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

[13] A felperes végleges keresetében elsődlegesen a perbeli szerződés teljes érvénytelenségének megállapítását kérte arra hivatkozással, hogy a szerződés CHF-alapú feltétele a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 209. § (1) és 209/A. § (2) bekezdése alapján tisztességtelen. Az rPtk. 237. § (2) bekezdése szerint kérte a szerződés érvényessé nyilvánítását annak megállapításával, hogy az árfolyamkockázat őt nem terheli, és a kölcsöntartozását a felvételtől CHF/HUF árfolyamon kell megállapítani. E kérelmén belül elsődlegesen kérte a szerződéstől való elállása jogszerűségének megállapítását és az alperes kötelezését az „eredeti állapot” helyreállítására. Állította, hogy alperes az rPtk. 277. § (1) bekezdés a), b) és c) pontjai, illetve az rPtk. 305. § (1) bekezdése alapján hibásan teljesített, szerződést szegett, mert a devizaalapú szolgáltatást árfolyamkockázat nélkül, a felvételtől árfolyamon kellett volna teljesítenie. Az elállás jogát az rPtk. 306. § (1) bekezdés b) pontjára alapította, az „eredeti állapot” helyreállítását az rPtk. 319. § (3) bekezdése és 320. § (1) bekezdése alapján kérte azzal, hogy a 309. § (2) bekezdése alapján hibás teljesítés esetén nem köteles az idegen pénz használatáért díjat fizetni. Ennek körében kérte megállapítani, hogy 574.740 forint tartozása állt fenn, amelyre 10 havi részletfizetés engedélyezését kérte. Kérte továbbá annak megállapítását is, hogy az alperes 2016. május 25-én kelt felmondása érvénytelen, mert saját felróható magatartására alapítottan mondta fel a szerződést.

[14] Másodlagosan – amennyiben a bíróság a perbeli szerződés érvénytelenségét megállapítja és a szerződést érvényessé nyilvánítja, de a szerződésszegésen alapuló elszámolás és a felmondás érvénytelenségének megállapítása iránti kereseti kérelmét

elutasítja – az elszámolás eredményeként annak megállapítását kérte, hogy 3.647.000 forint tartozása áll fenn, amelyre 100 havi részletfizetés engedélyezését kérte.

[15] Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. A felperes elsődleges kereseti kérelmével szemben érdemben arra hivatkozott, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatást és figyelemfelhívást a felperes teljeskörűen megkapta a kölcsönszerződésben és az ÁSZF-ben. Vitatta a hibás teljesítésével és szerződésszegésével kapcsolatos felperesi álláspontot. Állította, kizárólag devizaalapú kölcsön mint főszolgáltatás nyújtására vállalt kötelezettséget. Az elállás körében előadta, hogy alperes felmondásával a kölcsönszerződés megszűnt, így az attól való elállás fogalmilag kizárt. A másodlagos kereseti kérelem körében hivatkozott a megállapítási kereset előterjesztése eljárásjogi feltételeinek hiányára, érdemben pedig az elsődleges kereseti kérelemre előterjesztett ellenkérelmében kifejtettekre.

Az első- és másodfokú közbenső részítélet

[16] Az elsőfokú bíróság a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 341. § (2) és (4) bekezdése alapján a felperes elsődleges kereseti kérelmén belül az érvénytelenség kérdésében „közbenső részítélettel” határozott, megállapítva, hogy a perbeli szerződés érvénytelen.

[17] Határozata indokolásában az rPtk. 209. § (1) bekezdésének, 209/A. § (2) bekezdésének és 239. § (2) bekezdésének felhívása után rögzítette: nem volt vitatott, hogy a felek az rPtk. 523. § (1) és (2) bekezdése szerinti kölcsönszerződést kötöttek, továbbá, hogy a felperes fogyasztónak minősül. Utalt a 2/2011. (XII.12.) PK vélemény 2. pontjára és arra, a perben az alperest terhelte annak bizonyítása, hogy az általa nyújtott tájékoztatás tisztességes volt. Kitért a 2/2014. PJE határozat 1. pontjára, miszerint a devizaalapú kölcsönszerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő rendelkezései a főszolgáltatást megállapító szerződési feltételnek minősülnek, ezért tisztességtelenségük csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha a szerződéskötéskor tartalma – a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is tekintettel – az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó számára nem volt világos, nem volt érthető. Ebből a szempontból annak van jelentősége, hogy a szerződés szövege és a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatás alapján a fogyasztó képes volt-e értékelni az árfolyamváltozás rá nézve esetlegesen hátrányos gazdasági következményeit, azt, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, és az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa.

[18] Az elsőfokú bíróság rámutatott: a szerződő felek között fennálló információs egyensúlytalansági helyzetre tekintettel az 1996. CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 203. §-a az rPtk. 205. § (3) bekezdésében foglaltakat meghaladó tájékoztatási kötelezettséget írt elő a pénzintézet számára a devizaalapú kölcsönszerződésből a fogyasztóra háruló kockázatot illetően, akként, hogy a pénzügyi intézmény egyértelműen és közérthetően köteles ügyfeleit, illetve jövőbeni ügyfeleit az általa nyújtott szolgáltatások igénybevételének feltételeiről, valamint e feltételek módosulásáról tájékoztatni. Lakossági ügyféllel kötött olyan szerződés esetén, amely devizahitel nyújtására irányul, illetőleg ingatlanra kikötött vételi jogot tartalmaz, a pénzügyi intézménynek fel kellett tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet

érintő kockázatot, amelynek tudomásulvételét az ügyfél aláírásával igazolja. A kockázatteltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kell a devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztőrészletre.

[19] Kiemelte, e rendelkezésekből azonban nem következik, hogy a kölcsönszerződésből fakadó árfolyamkockázatra vonatkozóan külön szövegezett, a szerződő fogyasztó által külön aláírt nyilatkozat hiánya önmagában, jogszabályba ütközés miatt a kölcsönszerződés érvénytelenségét eredményezné. A Kúria a 6/2013. PJE határozat 3. pontjában rámutatott: a tájékoztatási kötelezettség megsértéséhez (nem vagy nem a jogszabályoknak megfelelő teljesítéséhez) sem az rPtk., sem az rHpt. nem fűzi a semmisség jogkövetkezményét. A külön kockázatteltáró nyilatkozat hiánya azzal a következménnyel jár, hogy a fogyasztónak nyújtott tájékoztatás megtörténtét a szerződés rendelkezései, valamint a szerződéskötés kapcsán írásban vagy szóban nyújtott tájékoztatás alapján kell vizsgálni. Nem annak volt tehát jelentősége, hogy az alperes tájékoztatása megfelelt-e az rHpt. rendelkezéseinek, hanem annak, hogy további hivatkozásainak megfelelően a tájékoztatás tartalmilag megfelelő volt-e, és erre tekintettel a per tárgyat képező fogyasztói szerződés érvényes-e.

[20] Az elsőfokú bíróság felhívta az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) ítélezési gyakorlatát, ezzel összefüggésben a 93/13/EGK irányelvben (a továbbiakban: Irányelv) foglalt követelményeket, melyek értelmében a tájékoztatás megfelelőségének vizsgálata nem korlátozható kizárólag annak alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére. A kölcsönszerződésnek átlátható jelleggel kell feltüntetnie a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának okait és sajátosságait, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt olyan módon, hogy a fogyasztó egyértelmű és érthető kritériumok alapján előre láthassa a számára ebből eredő gazdasági következményeket. A pénzügyi intézménynek elegendő tájékoztatást kell nyújtania a kölcsönfelvevők számára ahhoz, hogy ez utóbbiak tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak, és e tájékoztatásnak ki kell terjednie legalább a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészletekre gyakorolt hatására. A kölcsönfelvevőnek egyrészt világos tájékoztatást kell kapnia arról, hogy a devizaalapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja leértékelődik ahhoz a devizához képest, amelyben a kölcsönt nyújtották. Másrészt a szolgáltatónak fel kell hívnia a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra. A tájékoztatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó pontos és értékelhető szempontok alapján értékelhesse a szerződésből eredő őt érintő gazdasági következményeket, köztük a kölcsön teljesítésének teljes költségét (EUB C-26/13., C-51/17., C-227/18., C-126/17. számú határozatok). Nem minősül megfelelő tájékoztatásnak, ha az árfolyamkockázat, annak mibenléte és kihatásai csak következtetés útján állapíthatók meg. Amennyiben az árfolyamkockázattal kapcsolatos összefüggéseket – az eltérő helyen lévő kikötések felkutatásával és értelmezésével – magának a fogyasztónak kell megkísérelni azonosítani és felismerni, az ÁSZF érintett kikötései világosnak és érthetőnek nem tekinthetők.

[21] E szempontok rögzítését követően az elsőfokú bíróság arra mutatott rá, hogy a perbeli szerződés egyedi részének VI. pontja és az ÁSZF III. pontja alapján a felperes számára egyértelműnek kellett lennie, miszerint az árfolyam változásának hatását ő viseli. Az ÁSZF III.13. pontja tartalmazza a havi törlesztő részletek kiszámításának képletét, míg az ÁSZF

III.21. pontja rendelkezett a rendkívüli árfolyamesemény – illetve a kamatváltozás – bekövetkezése esetén a törlesztőrészek, a futamidő megváltozásának módjáról, és meghatározta, hogy mi minősül rendkívüli árfolyameseménynek: az árfolyam szélsőséges mértékű (10%-ot meghaladó) növekedése a kölcsönszerződés alapárfolyamához képest, vagy egyéb, a Magyar Nemzeti Bank által foganatosított rendkívüli intézkedés, amely a forint árfolyamát szélsőségesen befolyásolja.

[22] Hangsúlyozta, hogy a hivatkozott rendelkezések ugyanakkor nem hívták fel a felperes fogyasztó figyelmét a kockázatokra, arra, hogy akár a forint jelentős árfolyamgyengülése is előfordulhat, ami a fogyasztó által fizetendő törlesztőrészeket jelentősen megemelheti, a futamidőt jelentősen meghosszabbíthatja, a fogyasztót gazdaságilag nehéz helyzetbe hozhatja. Nem tartalmazott külön kifejezett magyarázatot az árfolyamkockázat mibenlétére, annak a felperes fizetési kötelezettségére gyakorolt hatására vonatkozóan, nem adta az árfolyamkockázat lényegének, gazdasági következményeinek szöveges magyarázatát. Az ÁSZF kikötései alapján a felperes valóban számításba vehette, hogy a perbeli kölcsönszerződéshez kapcsolódik árfolyamkockázat, azonban e kikötések ilyen módon önmagukban nem alkalmasak arra, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen körültekintő és figyelmes átlagos fogyasztó mérlegelhesse az árfolyamváltozásnak a fizetési kötelezettségeire gyakorolt hatását, világos képet alkothasson az árfolyamváltozás lehetséges gazdasági körülményeiről.

[23] Kitért arra is, hogy a kihallgatott tanúk vallomásából az autókereskedés részéről eljáró személy által adott konkrét szóbeli tájékoztatás tartalma, részletei nem voltak megállapíthatók.

[24] A perbeli esetben az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás hiányosságát abban látta, hogy az alperes – amellet, hogy külön kockázatfeltáró nyilatkozatot nem készített – az ismertté vált szerződési feltételek között sem helyezett el egyértelmű, világos, konkrét, a figyelem felhívására valóban alkalmas rendelkezéseket, mely alapján a felperes képessé vált volna az árfolyamkockázat lehetséges hatásainak mérlegelésére.

[25] Mindezekre figyelemmel az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy a perbeli kölcsönszerződés az árfolyamkockázat valós tartalmáról sem az egyedi részben, sem az ÁSZF-ben nem tartalmazott megfelelő, kielégítő, világos és érthető tájékoztatást. Ezért a szerződésnek az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó kikötése az rPtk. 209. § (1) bekezdése alapján tisztességtelen, így a 209/A. § (2) bekezdése alapján semmis. A főszoolgáltatást megállapító szerződési feltételnek minősülő szerződéses rendelkezés semmissége pedig az rPtk. 239. § (2) bekezdése alapján a szerződés egészének érvénytelenségét vonja maga után.

[26] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság – az elsőfokú ítéletben megállapított tényállást kiegészítve a perbeli szerződés VII. (helyesen: VI.) pontja és az ÁSZF III.21.d) pontja szövegével, valamint rögzítve a külön kockázatfeltáró nyilatkozat perbeli szerződés megkötésekor hiányát – ugyancsak „közbenső részítéletet” hozva, az elsőfokú bíróság határozatát a Pp. 383. § (2) bekezdése alapján azzal a pontosítással hagyta helyben, hogy a kölcsönszerződés a megkötése napjától érvénytelen.

[27] Indokolásában rámutatott: a perben vitás volt, hogy az alperes az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatási kötelezettségét milyen tartalommal és formában teljesítette. A Kúria 2/2014. PJE határozatában részletezettek szerint, az rHpt. 203. §-ában konkretizált kötelezettségére figyelemmel az alperesnek kellett bizonyítania, hogy a szerződés szövegéből és az általa nyújtott tájékoztatásból egyértelműen felismerhető volt az átlagos fogyasztó mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, és hogy az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa.

[28] A másodfokú bíróság megítélése szerint az ügyletkötési gyakorlatra szorítkozó tanúvallomások alapján a konkrét esetre vonatkozóan egyrészt nem volt feltárható, hogy szóban milyen információt kapott a felperes az általa elmondottakon túl, másrészt kétséget kizáróan nem volt megállapítható az sem, hogy az ajánlat közlése a perbeli esetben a csatolt ajánlattal maradéktalanul azonos tartalommal történt. Az rHpt. 203. § (6) bekezdése azt írta elő az alperes számára, hogy a kockázat feltárására vonatkozó kötelezettségét dokumentált formában teljesítse. Aláírással történő tudomásulvétel esetén ebben a kérdésben kétség nem alakulhatott volna ki; a perbeli bizonytalan helyzet elsősorban arra vezethető vissza, hogy az alperes a fenti kötelezettségét nem teljesítette, így az ebből eredő bizonyítatlanság őt terheli. A perbeli egyedi esetre vonatkoztatott kétséget kizáró következtetésre a kihallgatott tanúvallomások nem alkalmasak, ezért – azzal a pontosítással, hogy a tanúk vallomásából a konkrét szóbeli tájékoztatás tartalma, részletei a futamidő esetleges meghosszabbításán túl nem voltak megállapíthatók –, nem téves és nem iratellenes az elsőfokú bíróság ítéleti indokolása, miszerint a tanúk vallomásából a konkrét szóbeli tájékoztatás tartalma, részletei nem voltak megállapíthatók. Az elsőfokú bíróság tehát a fenti körülmények miatt indokoltan zárta ki az alperesi tájékoztatás köréből a perbeli esetre konkrétumokat nem tartalmazó tanúvallomásokat. Az a tény pedig, hogy a felperes korábban kötött szerződések alapján devizaalapú hitelekkel rendelkezett, a tájékoztatás körében nem volt a felperes terhére és az alperes javára értékelhető, mert a perbeli szerződéssel kapcsolatos tájékoztatás volt a per tárgya.

[29] A másodfokú bíróság leszögezte: az általános szerződési feltételekben szereplő, az árfolyamkockázat mibenlétére, tartalmára, viselésére vonatkozó kikötés akkor világos és érthető, ha az átlagos fogyasztó mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára felismerhető, hogy számára kedvezőtlen árfolyamváltozás következményei korlátozás nélkül kizárólag őt terhelik, az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának felső határa nincs. A változás lehetősége és annak tényezői megjelennek ugyan az egyedi szerződésben és az ÁSZF-ben, a kockázat ténylegességét és jellegét azonban e szerződésrészletek nem határozzák meg. Az ÁSZF-nek az ítéleti tényállásban idézett kikötései alapján a felperes a kölcsönszerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat konkrét lényegét, mibenlétét, a fizetési kötelezettségére gyakorolt hatását, továbbá azt, hogy a kockázat viselésének nincs felső határa, az ÁSZF és az egyedi szerződés egyes feltételeinek együttes értelmezése és egybevetése alapján legfeljebb csak kikövetkeztetni tudta volna, ami nem minősülhet megfelelő tájékoztatásnak, nem tekinthető világosnak és egyértelműnek. Ez még akkor is így van, ha az alperesi ÁSZF valóban tartalmaz a rendkívüli árfolyameseményről – mindössze egy bekezdésnyi – tájékoztatást a 21. d) pontban.

[30] Kiemelte továbbá, az a tény, miszerint az egyedi szerződésben, valamint az ÁSZF-ben nincs olyan rendelkezés, amely figyelmeztette volna a felperesi fogyasztót arra, hogy az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, csak akkor lenne közömbös, ha egyébként a felperes

számára adott tájékoztatásból kitűnt volna, hogy a jelentős mértékű árfolyamváltozás előre nem kiszámíthatóan bármikor, a hitel futamideje alatt is reálisan bekövetkezhet, és a forintHITELEKHEZ képest ez a felperesre nézve fokozott kockázattal jár, hiszen ennek következtében a fizetési kötelezettségei bármilyen mértékben, korlátlanul, akár többszörösére is megemelkedhetnek, a futamidő véghatáridő nélkül kitolódhat. Ehhez képest az ÁSZF-nek ebben a részében egyedül releváns 21. d) pontja a törlesztőrészek egy-egy havi növekedését vagy csökkenését arra az esetre prognosztizálta, ha az ÁSZF 21. a) - b) - c) pontjaiban írtak bekövetkeznek, de ezek között az árfolyamváltozásról konkrétan nincs szó, csak a referencia-kamatláb változásáról, a tőke- és pénzpiaci kamatlábak emelkedéséről, a jegybanki alapkamat emelkedéséről, a bankközi hitelkamat emelkedéséről, a refinanszírozási feltételek megváltozásáról. Arról, hogy ezek a tényezők milyen összefüggésben állhatnak az árfolyamváltozással, és annak esetleges kockázataival, nincs rendelkezés. Ebben az összefüggésben, az ehhez képest adott tájékoztatás a rendkívüli árfolyameseményről pedig nem minősíthető olyannak, amelyből a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjével megítélt felperes alappal gondolhatta azt, hogy az árfolyamkockázatnak realitása van, és az őt terheli, mert ebben sem esett szó arról, hogy a forint jelentős árfolyamgyengülése is előfordulhat, ami a fogyasztót gazdaságilag nehéz helyzetbe hozhatja. Erre, valamint a 6/2013. és 2/2014. PJE határozatokra, továbbá az EUB C-26/13., C-186/16. és C-51/17. számú ítéleteire tekintettel a feltétel nem volt világosnak és érthetőnek tekinthető.

[31] Rámutatott a másodfokú bíróság, hogy az árfolyamkockázat viselését szabályozó általános szerződési feltételek átláthatóságának megítélése során a felek közötti kölcsönszerződésben írtakon túl a pénzügyi intézmény által nyújtott tájékoztatást is értékelni kell (BH 2020.115), azonban az alperes által hivatkozott finanszírozási táblázatban szereplő nyilatkozat – tartalmára tekintettel – ugyancsak nem minősül az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatásnak, az a lényege szerint csak annyit hangsúlyoz, hogy a havi törlesztőrészlet összegére a szokásos mértékű árfolyam- és kamatváltozások nincsenek hatással, és az utolsó havi részlet összege az előző részlet összegét nem haladhatja meg. A futamidő változhat ugyan, de arról, hogy ez pontosan mikor, miért, hogyan következhet be, és milyen viszonyban áll az árfolyam változásával, nem esik szó.

[32] Mindezek alapján az árfolyamkockázat valós tartalmáról az alperes nem adott a felperes számára világos és érthető tájékoztatást, ezért a szerződésnek az árfolyamkockázatot teljes mértékben a felperesre telepítő kikötése az rPtk. 209. § (4) bekezdése alapján tisztességtelen és a 209/A. § (2) bekezdése alapján semmis szerződési kikötés, aminek – mint főszolgáltatást megállapító szerződési feltételnek minősülő szerződéses rendelkezésnek – a semmissége az rPtk. 239. § (2) bekezdése alapján a szerződés egészének érvénytelenségét vonja maga után.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[33] A jogerős „közbenső részítélet” ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati és a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet, annak – az elsőfokú határozatra is kiterjedő – hatályon kívül helyezése, és a jogszabályoknak megfelelő új határozat hozatala érdekében. Megsértett jogszabályhelyként az rPtk. 209. § (1) bekezdését és 209/A. § (2) bekezdését jelölte meg.

[34] Fellebbezésének indokaira visszautalva arra hivatkozott, hogy a tanúvallomásokból – a másodfokú bíróság értékelésétől eltérően – megállapítható, hogy a felperes a szerződés megkötését megelőzően kapott tájékoztatást a perbeli szerződéstípus fő jellegzetességéből (fix törlesztőrészletű) adódó, az árfolyamváltozásból eredő kockázatról, azaz arról, hogy az árfolyam kedvezőtlen változása esetén a futamidő meghosszabbodhat. Ezt a felperes maga is elismerte. Azt is ténynek tekintette, hogy a szóbeli tájékoztatás nem tért el az ÁSZF-ben foglaltaktól.

[35] Sérelmezte azt az ítéleti megállapítást is, miszerint „kétséget kizáróan nem állapítható meg az sem, hogy az ajánlat közlése a perbeli esetben a csatolt ajánlattal maradéktalanul azonos tartalommal történt”, és hivatkozott ezzel összefüggésben a A/4. szám alatt csatolt részletes ajánlatra, amelynek átadását a felperes a per során nem vonta kétségbe.

[36] Arra is utalt, hogy – a jogerős határozatban az rHpt. 203. § (6) bekezdésére történt indokoláshoz képest – a kockázatfeltáró nyilatkozat hiányából nem következik, hogy a kockázat feltárása egyéb módon nem történt meg, vagy az nem volt megfelelő, tekintettel arra, hogy az árfolyamváltozásból eredő kockázatokról szóló tájékoztatás a szerződésben és az ÁSZF-ben is történhet. A felperes pedig a szerződést és mellékleteit – köztük az ÁSZF-t is – aláírásával igazoltan „elolvasta, megértette, azok alkalmazását elfogadta”.

[37] Az alperes kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság nem értékelte azt a tényt, miszerint a felperes korábban már rendelkezett két devizaalapú szerződéssel is, amiből következik, hogy a perbeli szerződés megkötésekor az „átlagos ismeretekkel rendelkező” fogyasztónál több és szélesebb ismeretei voltak e szerződéstípus mibenléte, működési mechanizmusa és a devizaárfolyam változásából eredő kockázatok tekintetében.

[38] Az alperes tény- és iratellenesnek tartotta továbbá azt a jogerős ítéleti megállapítást, hogy az egyedi szerződésből és az ÁSZF-ből nem tűnik ki a kockázat ténylegessége és jellege. Utalt az ÁSZF 21. pont bevezető részére és d) pontjára, melyek a kockázat jellegét (a futamidő meghosszabbodását) szerinte kellő részletességgel tárgyalják. A futamidő korlátlan meghosszabbodása, illetve – a szerződés VI. pontjának szövegezéséből következően – az árfolyam- és kamatváltozásból eredő valamennyi kockázatnak az adóst terhelő jellege egy átlagosan figyelmes és körültekintő fogyasztó számára levonhatóvá teszi azt a következtetést, miszerint a kockázatvállalásnak – azaz a futamidő meghosszabbodásának – nincs felső határa. Kitért arra is, hogy a szerződés említett VI. pontja („Fizetési kötelezettségek módosulása”) pontosan és félreérthetetlenül megjelölte az ÁSZF azon releváns (20-22.) pontjait, amelyek szó szerint ugyanezen cím alatt találhatók.

[39] Hiányolta, hogy a másodfokú bíróság – jogerős határozata indokolásának [15] és [16] pontjából kitűnően – nem tett különbséget a fix, illetve a változó törlesztőrészletű szerződéstípusok között, amelyek az árfolyamváltozás törlesztőrészletre gyakorolt hatása tekintetében jelentősen eltérnek egymástól. Utalt a fix törlesztőrészletek alkalmazása körében a 10%-ot meghaladó árfolyamváltozás esetére a hitelező javára kikötött törlesztőrészlet módosítás lehetőségére.

[40] A szerződés 2. számú mellékletét képező „Fizetési ütemezés” és az ÁSZF 22. pontja összevetéséből pedig – egyszerű szorzási művelettel – megállapíthatónak tartotta az aktuális árfolyam ismeretében a futamidő változását és annak mértékét, amelyről évente egy alkalommal tájékoztatta is az adóst [ÁSZF 22. d) pont].

[41] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős „közbenső részítélet” hatályában történő fenntartását kérte.

A Kúria döntése és jogi indokai

[42] A Kúria a felülvizsgálatot az alperes kérelmére engedélyezte, a felülvizsgálat eredményeként pedig azt állapította meg, hogy a jogerős határozat a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott okból nem jogszabálysértő, így a felülvizsgálati kérelem alaptalan.

[43] A felülvizsgálat keretei és a felülvizsgálattal támadott jogerős határozat típusa tekintetében a Kúria előjáróban az alábbiakat rögzíti.

[44] A felperes fentebb ismertetett tartalmú kereseti kérelme kettős volt, amelyet az eljáró bíróságok valóságos tárgyi keresethalmazatként értékeltek, és az e keresethalmazat egyik elemét képező érvénytelenségi kereset jogalapjának fennállta tekintetében hoztak határozatot, ami – a jogalapi tartalomra tekintettel – nem „közbenső részítélet” (hiszen nincs részítéleti tartalma), hanem a hagyományos terminológiai elnevezéssel részközbenső ítélet, tekintettel arra is, hogy az érvénytelenségi kereset(rész)nek helyt adó döntés nem teszi szükségtelenné a másik, a felmondást érintő kereset érdemi elbírálását. Ez utóbbi azonban még nem volt tárgya a jogerős határozatnak, ebből következően a felülvizsgálati eljárásban is kizárólag az érvénytelenség kérdése volt vizsgálható, ami egyúttal a felülvizsgálati kérelem elbírálásának korlátait [Pp. 423. § (1) bekezdés] is kijelölte.

[45] Rögzíti továbbá a Kúria, hogy az alperes felülvizsgálati kérelmében kizárólag anyagi jogi jogszabálysértéseket jelölt meg [rPtk. 209. § (1) bekezdés, 209/A. § (2) bekezdés, felülvizsgálati kérelem 3. oldal (2) bekezdés], eljárásjogi tartalmú hivatkozásaihoz adekvát jogszabályhely sérelmére nem hivatkozott. Ennek következménye, hogy a jogerős ítéletben megállapított tényállás a felülvizsgálati eljárásban is irányadó volt.

[46] A kifejtettre figyelemmel a felülvizsgálati eljárásban érdemben vizsgálandó kérdés az volt, hogy a perbeli egyedi szerződés és az ÁSZF megjelölt pontjainak tartalma – külön kockázatfeltáró nyilatkozat átadása nélkül, erre ugyanis az adott esetben nem vitásan nem került sor – az árfolyamkockázatról megfelelő (elegendő) tájékoztatást adott-e, abból – az eljáró bíróságok által is helytállóan rögzítettek szerint – a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó zsinórmércéjén keresztül megítélt felperes alappal gondolhatta-e azt, hogy

- az árfolyamkockázat léte reális,

- az kizárólag őt terheli,

- a kockázat mértéke korlátlan (nincs felső határa), és

-felismerhette-e, hogy annak milyen gazdasági következményei lehetnek teljesítőképességére, a fizetendő törlesztőrészlet alakulására.

[47] E körben a Kúria elvi éllel leszögezi: nem önmagában a külön kockázatfeltáró nyilatkozat hiánya vezet a tájékoztatás elégtelenségének a megállapításához, mert a fogyasztóval szerződő pénzügyi intézmény ennek hiányában is bizonyíthatja az általa adott tájékoztatás megfelelő, elegendő voltát. A külön kockázatfeltáró nyilatkozatban adott tájékoztatás hiánya tehát önmagában nem teszi tisztességtelenné az árfolyamkockázat fogyasztóra telepítését.

[48] Az adott ügyben az egyedi kölcsönszerződés és az ÁSZF tényállásban rögzített egyes pontjainak a tartalma azonban nem nyújtott elegendő tájékoztatást a felperes számára az árfolyamkockázat mibenlétéről és gazdasági hatásairól. A Kúria mindenben egyetért az eljárt bíróságok által ezzel összefüggésben kifejtett indokokkal, amelyekre azok megismétlése nélkül, a Pp. 405. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 386. § (4) bekezdése alapján visszaütal, és azokhoz az alábbiakat fűzi hozzá.

[49] A jogerős határozat meghozatalát követően, 2021. november 22-én hozta meg a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatát (a továbbiakban: JPE határozat, közzé téve a Magyar Közlöny 2021. évi 243. számában 2021. december 28-án), amelyben összegezte az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatással kapcsolatos EUB és kúriai gyakorlatot.

[50] A JPE határozat [34] pontjában rögzített elvi tartalma szerint: „A 2/2014. PJE határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet.”

[51] A Kúria az alperes által az árfolyamkockázatról adott tájékoztatást a JPE határozattal pontosított, konkretizált szempontrendszer alapulvételét ítélte meg.

[52] Kiemeli, hogy az adott ügyben figyelembe vehető egyedi kölcsönszerződés és ÁSZF – az eljárt bíróságok indokolásában írtakon túl – strukturális felépítésében sem kellően figyelemfelhívó, nincs árfolyamkockázatról szóló kifejezett szerkezeti része (fejezete, alfejezete, címe, alcíme vagy pontja), sem figyelemfelhívó/figyelmeztető tartalmat hordozó szerkezeti egysége/eleme. Ezen túlmenően tartalmi oldalról a kölcsönszerződés alperes által hivatkozott VI. pontja – ami az árfolyamváltozás kockázatának az adós (azaz: a fogyasztó)

általi viseléséről szól – nem több pusztá deklarációnál. A kockázatviselés mibenlétét, részleteit az ÁSZF csak részlegesen, az elvárt tartalomhoz képest hiányosan, csak technikai jellegű tájékoztatásként és több pontban elszórva (ÁSZF III/12., 13. és 22. pontok), valamint részinformációk szintjén (ÁSZF III/14. és 21.d. pont) tartalmazza. Az alperes által hivatkozott pontok összesített tartalma sem nyújt azonban a fogyasztó számára elegendő tájékoztatást a JPE határozattal együtt értelmezett 2/2014. PJE határozat követelményrendszeréhez képest.

[53] A kifejtettekre figyelemmel a Kúria a jogerős közbenső részítéletet – a fentebb írtak szerint részközbenső ítéletnek tekintve – a Pp. 424. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

[54] Az alperes felülvizsgálati kérelme nem vezetett eredményre, ezért a Pp. 405. § (1) bekezdése és 364. §-a folytán alkalmazandó Pp. 83. § (1) bekezdése alapján köteles a felperes jogi képviseletével felmerült felülvizsgálati eljárási költség megfizetésére, amelynek összegét a Kúria a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2), (3) és (5) bekezdései alapján állapította meg, figyelemmel a felülvizsgálati pertárgyértékre és a kifejtett jogi képviselői tevékenységre is.

[55] Az alperes 349.256 forint felülvizsgálati eljárási illetéket szükségtelenül rótt le, ezért a Kúria megállapította, hogy ezen összegű felülvizsgálati eljárási illeték visszatérítését kérheti az adóhatóságtól. A visszatérítés kérdésében hozandó döntés az illetékes adóhatóság hatáskörébe tartozik. Egyebekben az alperes felülvizsgálati eljárási illetéket leróta, azt pervesztességére tekintettel viselni tartozik, ezért a felülvizsgálati eljárási illeték tekintetében a Kúriának egyébről rendelkeznie nem kellett.

[56] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 405. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 376. § (1) bekezdésének a) pontjának megfelelően, az alperes kérelmére tárgyaláson bírálta el.

[57] A részközbenső ítélet elleni felülvizsgálatot a Pp. 407. § (1) bekezdés d) pontja zárja ki.

Az alkalmazott jogszabályok és az alkalmazott joggyakorlat

Ptk. 209. § (1) bekezdés, 209/A. § (2) bekezdés

Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozat

A döntés elvi tartalma

[58] A 2/2014. PJE határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az

általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet.

Budapest, 2022. február 8.

Dr. Farkas Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Cseh Attila s.k. előadó bíró, Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k. bíró